Městské zemědělství aneb pěstování plodin, sousedských vztahů i lepšího životního prostředí

Ve světle adaptačních strategií na národní i lokální úrovni i snahy domácností o zvýšení potravinové soběstačnosti neustále roste význam městského zemědělství a komunitního pěstování. Ne náhodou proto byla tato forma adaptace na měnící se klimatické i společenské podmínky ústředním tématem pátého workshopu Platformy pro zelenou a modrou infrastrukturu s názvem ´Městské zemědělství aneb pěstování plodin, sousedských vztahů i lepšího životního prostředí´. Ten se konal 23. září 2022 na akademické půdě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP).

Workshop Platformy s názvem si kladl za cíl propojit přednášející i diskutující z různých oborů a zároveň tak představit městské zemědělství, jeho rozmanité formy a jeho potenciál, který městům přináší. V úvodním příspěvku se **dr. Jan Vávra** ze Sociologického ústavu AV ČR (a současně FSE UJEP) zaměřil na potenciál produkce městského pěstování. Toto téma zahrnovalo hned několik zásadních otázek: Jaké jsou možnosti a formy pěstování potravin ve městech? A jaký je produkční potenciál měst? Dr. Vávra zdůraznil, že městské zemědělství je široký pojem, který zahrnuje různé formy pěstování potravin. Klasické zemědělství, zahrádky, zahrádkové osady, komunitní zahrady, veřejný prostor, lesy a louky, bytové pěstování či „hi-tech“ alternativy – to vše spadá do kategorie městského zemědělství. Stále více k nám proniká i koncept tzv. jedlých měst (edible cities) Jako stěžejní představil dr. Vávra podrobnou analýzu produkce na příkladu města Ostrov, které je známé svými zahrádkářskými osadami. Výsledek analýzy ukázal, že potenciální produkce ovoce a zeleniny na osobu za rok ve městě Ostrov převyšuje současnou produkci bezmála trojnásobně, produkce pšenice a brambor dokonce téměř pětinásobně. Jak závěrem dodal dr. Vávra, takovéto město tedy může být i soběstačné, pokud jde o produkci některých potravin.

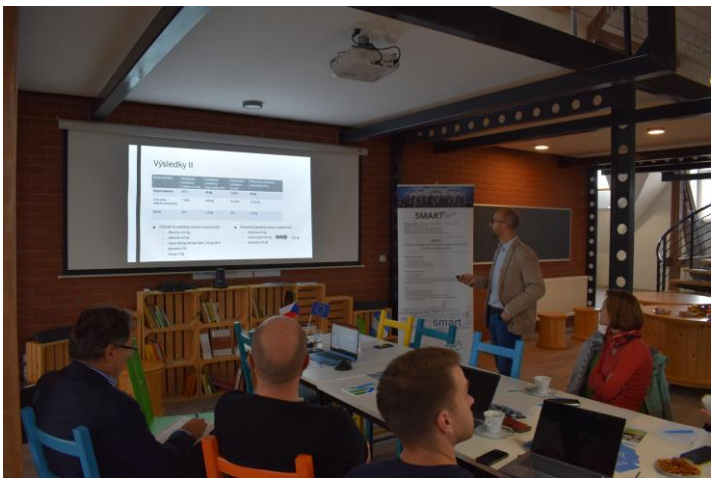

Obrázek 1: Jan Vávra ve svém příspěvku hovořil o potenciálu městského pěstování

Motivace koordinátorů komunitních zahrad a jejich role v rámci fungování zahrad – takto zněl název příspěvku od **Ing. Lenky Dubové** působící na FSE UJEP. Ta se v něm zaměřila na komunitní zahrady, které v ČR získávají popularitu a plní nejrůznější funkce, jako například adaptaci na změnu klimatu, potravinovou soběstačnost nebo také rozvoj místních komunit. S ohledem na rozmanitost funkcí je dle Ing. Dubové podpora rozvoje komunitních zahrad zásadní. Potenciál vidí v tzv. podpoře „shora“, nicméně z hlediska dlouhodobé udržitelnosti je nutné sledovat především motivace koordinátorů, bez nichž by bylo fungování komunitních zahrad limitováno, ne-li dokonce znemožněno. Koordinátoři mají

SMART CITY – SMART REGION – SMART COMMUNITY
Číslo projektu: CZ.02.1.01/0.0/0.0/17_048/0007435
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
Tento projekt TL05000718 je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu TAČR ÉTA.

totiž nezastupitelnou roli v rámci vzniku, chodu a rozvoje zahrad, stejně tak jako v komunikaci nebo náboru nových členů a rozdělení úkolů. Mezi hlavní motivace koordinátorů patří dlouhodobý zájem o komunitní zahradu, environmentální důvody, případně spojení činnosti se zaměstnáním. Jak upozornila Ing. Dubová, z velké většiny jde o dobrovolnou neplacenou činnost, nicméně z výzkumu vyplynulo, že pro zvýšení dlouhodobé motivace koordinátorů je možné uvažovat o finanční odměně nebo podpoře pocitu, že koordinátor má možnost rozvíjet v rámci komunitní zahrady svoje vize.

Ing. Anna Černá z organizace KOKOZA zaměřila svůj příspěvek na komunitou podporované zemědělství (KPZ), které představuje partnerství mezi odběrateli a zemědělci založené na vzájemném závazku obou stran podělit se o zemědělskou produkci, a to bez přítomnosti dalších prostředníků. Zatímco spotřebitelům umožňuje získat lokální, kvalitní a většinou ekologicky šetrně pěstované potraviny, zemědělcům poskytuje jistotu a možnost zajistit kvalitu potravin i proces jejich výroby – to vše s přesahem do péče o krajinu a budování respektující a spolupracující místní komunity. Ing. Černá také představila čtyři příklady KPZ, jmenovitě KPZ Mezi Domy, KPZ na komunitní zahradě MetroFarm, KPZ na komunitní zahradě Kuchyňka a KPZ v rámci společnosti Svobodný statek na soutoku. Dle Ing. Černé mají KPZ smysl nejen ve snaze zvyšovat potravinovou soběstačnost, ale také podporují kooperaci a solidaritu v rámci komunity či jsou prostředkem, jak ekologicky šetrně hospodařit.

Obrázek 2: Účastníci Platformy

Přednášková část workshopu byla zakončena příspěvkem o městském pěstování v rámci adaptace měst na změnu klimatu, ve kterém **Ing. Marek Hekrle** z FSE UJEP představil roli a přínosy městského pěstování. Pro ilustraci přínosů městského pěstování využil Ing. Hekrle koncept ekosystémových služeb, který byl pro případ městského zemědělství představen na regulačních (např. vliv na místní klima), produkčních (např. produkce potravin, kompostování), kulturních (např. prostory pro trávení volného času a realizaci), podpůrných (např. formování půdy) ekosystémových službách a ostatních ekonomických přínosech (např. vliv na cenu nemovitosti v okolí). Závěrem Ing. Hekrle představil ekonomické hodnocení přínosů pomocí analýzy nákladů a přínosů (cost-benefit analysis, CBA). Na případové studii komunitní zahrady Žížala na Terase v Ústí nad Labem ukázal, že při porovnání nákladů a přínosů v rámci CBA v časovém horizontu 25 let přínosy převyšují náklady a návratnost investice do komunitní zahrady odpovídá zhruba 3 rokům. Ing. Hekrle nakonec zdůraznil, že s ohledem na celou řadu zmíněných přínosů má podpora městského zahradničení a komunitních zahrad (nejen ekonomický) smysl.

SMART City Region Community
SMART CITY – SMART REGION – SMART COMMUNITY
Číslo projektu: CZ.02.1.01/0.0/0.0/17_048/0007435
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
T A Č R
Tento projekt TL05000718 je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu TAČR ÉTA.

Platforma pro zelenou a modrou infrastrukturu

Workshop Platformy a výše představené aktivity byly zpracovány na základě výzkumných projektů „SMART CITY – SMART REGION – SMART COMMUNITY“ (č. projektu: CZ.02.1.01/0.0/0.0/17_048/0007435) a TAČR ÉTA „Zvýšením potravinové soběstačnosti k odolnosti společnosti vůči dopadům krize“ (č. projektu: TL05000718, akronym projektu: PotravSOS).

O Platformě

Platforma pro zelenou a modrou infrastrukturu je **networkingová platforma** pro propojování zástupců výzkumníků, aplikační sféry, samosprávy a státní správy v ČR. Jejím **smyslem je propojování** odborníků, sdílení poznatků a nalézání společných průniků v tématech, kterými se aktuálně **ve vazbě na klimatickou změnu a zelenou a modrou infrastrukturu** zabývají města a obce v ČR.

SMART City Region Community
SMART CITY – SMART REGION – SMART COMMUNITY
Číslo projektu: CZ.02.1.01/0.0/0.0/17_048/0007435

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

T A
Č R

Tento projekt TL05000718 je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu TAČR ÉTA.